

Müellif: Ömer Fevzi

Dergi: Beyânülhak

Tarih: 18 Zilhicce 1326

Her taraftan ilmiye ve mesâil-i ilmiye hakkında birçok makaleler, ıslâhnameler, tenkitler, tertipler, gazetelerde ve bilhassa Beyânülhak risâle-i mergûbesinde görülmektedir.

Efkâr-ı münevvere ve âliye ashâbının irâe ve tayin buyurdıkları turuk-ı ıslâhın, suver-i tanzîmiyyenin ekserisinde ihtirâ' ve teceddüd esasları mevcuttur.

Olmayan bir sureti yeniden meydana getirmek demek olan ihtirâ' şimdilik bizim için kâbil-i tatbik ve icrâ değildir, zannındayım. Teceddüde gelince, şüphesiz yenilenmek istiyoruz. Ve yeni bir tarz ve üsluba terakkî ve intizâm-ı şer'iyi-ilmî hevesindeyiz. Fakat erbâb-ı tecâribin tasdik edeceği vecihle bir mevcûdu esastan yıkıp başka bir şekilde yeniden yapmak başka, meydana olan bir şeyi tamir ile esası bozmayarak ıslâh ve tamir başkadır.

Bana kalırsa şimdi medâris-i ilmiye ve mesâlik-i şeriye hakkında suhuletle elde edilebilecek ve kendisinden fevâid-i âcile istihsâl olunacak suret-i esasa dokunmamak ve tamir ve ıslâhta birden bire pek ileri gidilmeyip tedricî ve sehlü'l-husûl gittikçe tevessü' ve terakkî edecek tarzda olmalıdır. Zira bizim hâl-i hâzırımız her tarafı çürümüş, temel taşları sağlam külliye ref' ve izâlesi muzır, yalnız tamiri vacip, vâsî' cevânib ve cihât-ı muhtelifeyi müteaddid tâkâti müştamil bir bina-yı azîme benzer. Bu binayı her halde tamir etmezsek münhedim ve harap olacak, külliye menfaati ve belki esası mahv ve münkariz olacaktır.

Esastan yıkıp yapmaya vakit ve bir çok usta ve kereste gerektir. Ammâ şimdilik tamirine kâbil-i süknâ bir hale gelmesine gayret eder ve bir tarafından da tamircisini ve kerestesini ve sair âlât ve edevatını hazırlarsak ilerde yine esası bozmamak şartıyla ihtirâ' derecesinde bir teceddüd olabilir. Ve buna kabiliyet dahi hâsıl olur. Binaenaleyh tarz-ı tadrîsi birden bire bozmayarak lazım olan bazı fenleri cevâmi' ve medâriste göstermek ve her fenden diğer fenne bi'l-imtihan geçmek ve bazı ahlak cihetini nazar-ı itinaya almak suretiyle yavaş yavaş ilerlemeye başlarsak zannederim maksûd kolayca ele girer. Terakkiyât ve tekâmülât-ı ilmiyyenin birinci müşevviki ve vâsıtâ-ı yegânesi taayyüştür. Talebe-i ulûmun emr-i maîşetini ıslâh ve temin için her halde ashâb-ı hayrâtın evkâfı bir tarîk-i sâlime girmeli. İlmiye

idaresine geçmeli ammâ istikamet üzere hareket edecek sağlam bir heyet-i ilmiyye idaresine tevdî olunmalı. Ezmîne-i tahsîlde talebe külliyyen olamazsa da ekseriyet itibariyle gâile-i taayyüşten ve belki suret-i meşrûa ve kanaatkârânede geçinme endişesinden hâlû'z-zihin bulunmalıdır. Badehu yani heyet-i mahsusası cânibinden tertip edilecek fûnûnu tahsîl ile çıktığında ne gibi işlerde bulunacak ve eline dünyalıktan ne geçecek, burası katiyen tayin edilmeli. Eğer tahsilden sonra maîşet-i dünyeviyyece ve haysiyet-i zahirece bir şey gösterilmezse kâffe-i tanzîmât ve tertîbât bî-sûd kalır. Malum ve muhakkaktır ki insanları bir işe sâik ve müşevvik gâyât ve netâyiçtir ki netâyicin makbul ve muteber olması o mukaddimenin gayrısıyla hâsıl olamayacağının teyakkun edilmesidir.

Medâris-i mevcûdeye şurût ve imtihan ile kayıt ve kabul olunduktan sonra îâşe için bir hadd-i muayyen olmalı. Medâr-ı maîşeti olup da kendi parasıyla okuyacaklar her vakit girebilmeli, hurûç imtihanı mecburî olmamalı fakat zaman-ı muayyenden fazla medresede bırakılmamalı.

Birkaç derece üzere müntehâ ruus verilerek vezâif ve merâtib tasrîh edilmeli. Her hâlde devlet ve hükümetçe kabul ve ciddi himaye edilecek bir tarzda ulemâ ve nevvâb-ı eimme ve hutebâ vesâire yetiştirmeye tevessül olunmalıdır.

Bursa Mebuslarından

Ömer Fevzi

Hazırlayan: Muhammed Salih Yıldız

Editör: Ömer Faruk Güneş

Link: https://isamveri.org/pdfosm/D00524/1324_15/1324_15_FEVZIO.pdf